

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

**МАТЕРІАЛИ V ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ,
АСПРАНТІВ, ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

(Суми, 20-21 квітня 2017 року)

**Суми
2017**

РОЛЬ КРОС-КУЛЬТУРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Набок М., канд. філол. наук, доц., СумДУ

Важливою складовою у роботі з іноземними студентами є крос-культурні дослідження, завдяки яким з'ясовуються спільні та відмінні психологічні особливості національного характеру представників кожного окремого народу. Як зазначає М. Дмитренко, «... типовий представник будь-якої нації, як носій специфічного менталітету може бути охарактеризований саме як ідеальний образ – навіть незважаючи на відмінності, що належать до категорій «Схід – Захід», «експресивність» – «репресивність», «екстраверт» – «інтроверт» тощо» [2; с. 92].

У науково-дослідній роботі з іноземними студентами, які вивчають українську мову в Медичному інституті Сумського державного університету, ми практикуємо ознайомлення таких студентів з українською усною народною творчістю, насамперед думами та здійснюємо порівняльний аналіз з їх рідною народною творчістю. В процесі такої роботи ми з'ясовуємо особливості категорій «добро – зло», «прекрасне – потворне», «свій – чужий», етнотип воїна в народних піснях. Враховуючи національну природу фольклорних героїв, студенти з'ясовують ідейні, етностетичні, психологічні, моральні основи формування характерів цих героїв. Та й нам, українцям, а надто викладачам нашої кафедри, знання національної природи, особливостей світосприйняття та світорозуміння інших народів, розширило б уявлення про внутрішній світ іноземного студента, покращило б міжкультурний діалог викладача з таким студентом.

Так, наприклад, іноземні студенти з Йорданії та Палестини групи ЛС-331 прослухали аудіозапис думи «Смерть козака в долині Кодими». Вони глибоко співчують герою думи, адже розуміють, що зміст життя козака – це боротьба з ворогами. За право бути вільним на своїй землі козак платить високу ціну, бо він лежить «постреляний та порубаний» [4; с. 146]. Його почуття і переживання виражають біль душі, бо смертельно поранений, козак нездатний довершити свою мету.

Подібний образ маємо і в арабській народній пісні «وصية شهيد» («Заповідь мученика») (Режим доступу: http://mawdoo3.com/ر_عن_الشهيد_يدعش). Її герой теж страждає через

байдужість деяких палестинців до національних проблем. Адже на їх землю прийшов ворог, а вони не захищають її. Тому його душа страждає, і як снаряд може вибухнути « انطلقت روي كقتيلة تفجر ». Адже ще з дитинства він готовий був померти за Батьківщину. Як пояснює Сайф Хдаір з Палестини (група ЛС-331), така смерть для нього почесна, бо ж вмирає він не в ліжку, а від меча « ان الموت بالسيف يعتبر ». Герой арабської пісні не проклинає сили природи, як козак в українській народній думі, а навпаки, вони співпереживають та допомагають йому. Так, наприклад, дерева, ріки разом із ним переживають байдужість людей « وكل الناس مستتر », сонячний ранок пророкує щасливий, переможний день « كان الصباح جميلا حينما انطلقت ساقاي », а небо, як рай, огортає його душу і сповнює легкістю. За релігійними арабськими віруваннями душа людини продовжує жити вічно саме на небі.

Якщо в народній думі козак прагне дати звістку своїм «товаришам військовим» про свою біду і в цьому покладається на батькову та материну молитву, то герой арабської народної пісні звертається лише до своєї матері. Образ матері для українського та арабського народів є священним. В українців звертання козака до матері свідчить про дотримання ним родової моралі. Натомість в арабській пісні герой не просить допомоги у матері, а заспокоює її в разі його смерті. Це говорить про його свідоме рішення віддати життя за свободу палестинського народу. Герой просить матір не хвилюватися, спати спокійно, радіти за свого сина-героя, який буде жити вічно « اماه لا تحزني ان جائك الخير . لا تهربي دمك الغالي اذا خطرت ! قري ونامي ». « .واملاي العين فرحتها ».

Своєрідним постає образ жінки в курдській народній пісні “Bêrîtana” (Режим доступу: <http://kurtce-muzik.blogspot.com/2012/03/sipan-xelat-beritan.html>). Студент групи ЛС-229 Ахмет Ішим, курд за національністю (Туреччина), проаналізував образ героїні цієї пісні – молодій дівчини на ім'я Берітан, що значить *перший воїн*. Вона психологічно стійка, відтак зображена в образі *лева* «şer», що очолює і веде за собою військо. У різних варіантах цієї пісні образ лева змінюється на образ *хвилі* «rêlan», яка грізно нищить все довкола. Берітана є уособленням чоловічого і жіночого начал: дівчина сильна, як чоловік та одночасно жіночна, ніжна як троянда «kulîlka». «Саме ця молода дівчина вказала курдському народові шлях до свободи. Раніше наш народ не знав, як можна бути вільним, незалежним, жити по-іншому. Берітана стала для

нас світлом свободи, вона – національна героїня» (архів автора) – коментує Ахмет.

Прикметно, що спільним в українського і курдського народів є традиційне сприйняття жінки-матері як берегині роду. Курдські жінки, наприклад, нарівні з чоловіками мають право на власність, на голос у вирішенні сімейних справ, вони не носять паранджі, не позбавлені права вільного пересування по помешканню (нагадаємо, що в інших мусульманських народів жінки майже не виходять поза межі жіночої половини оселі). Серед курдів зовсім не поширене багатоженство. Зокрема, студент-курд Ахмет Ішим так коментує роль жінки у суспільстві: «Жінка і природа мають один корінь. Природа дає нам хліб, овочі, фрукти тощо, так і жінка дає життя. Ми говоримо, що жінка «jin» – це моє життя. В українських народних думках соціально-побутового характеру природа образу матері пов'язана з укладом хліборобської родини, де потрібні вміння господарювати, витривалість у праці тощо. Українська жінка переносить звичаї родини, а тим самим і нації, з покоління в покоління. І тому вивчення образу матері, святість у ставленні до неї в думовому епосі цілком зрозумілі.

Таким чином, у крос-культурних дослідженнях українські народні думи, народна творчість країн Азії посідають чільне місце у розкритті етнопсихологічних особливостей кожного окремого народу. Своєрідність світосприйняття і світорозуміння, непохитна вірність своїм принципам та ідеалам, свободолюбність, естетизація та поетизація дійсності творять основу дій фольклорних героїв, що особливо важливо для виховання молодого покоління в умовах глобалізаційних процесів.

Література

- 1.«Bêritana» (Режим доступу : <http://kurtcemuzik.blogspot.com/2012/03/sipan-xelat-beritan.html>).
2. Дмитренко М. К. Українська фольклористика: проблеми методології: монографія / Микола Дмитренко. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2014. – 364 с.
- 3.«Заповідь мученика» (Режим доступу : http://mawdo03.com/دي_شَلال_ن_ع_ر_ع_ش).
4. Українські народні думи. Том другий корпусу. Тексти № № 14 – 33 і вступ Катерини Грушевської. – Харків ; Київ : Пролетар, 1931. – 304 с.